

IMK150/TIM_BK_017 Metody a techniky výzkumu pro bakaláře

(Sylabus v. 1 pro PS 2019)

Vyučující: Michal Tkaczyk, Ph.D. (tkaczyk.muni@gmail.com) – pro individuální konzultace kontaktujte vyučujícího emailem

Anotace

Kurz studenty seznámí se základy metodologie výzkumu v společenských vědách ovšem s důrazem na možnosti aplikovat vybrané metodologické postupy společenských věd pro zkoumání v oblasti interaktivních médií, tak aby plnily úkoly uměnovědy. V první části kurzu se studenti seznámí se společným základem znalostí z oblasti metodologie věd a výzkumu. Prostor bude věnován také praktické práci se zdroji a daty a s různými typy odborných textů. Druhá část kurzu studenty seznámí se základními kvalitativními (např. rozhovory, analýzy významové struktury mediálních produktů, etnografie) a kvantitativními metodami (např. dotazníkové šetření) společenskovědného výzkumu, které mohou být použité pro výzkum v oblasti studia interaktivních médií, na příklad při zkoumání interaktivních mediálních objektů, geneze jejich vzniku, recepčních strategií publik a uživatelů apod. V kurzu budou diskutovány klíčové koncepty, problémy a rizika, s nimiž se studenti při výzkumu mohou potkat.

Cíle kurzu a výstupy z učení

Cílem kurzu je studentům poskytnout základní vhled a porozumění logice sociálně-vědního výzkumu. Po absolvování kurzu student bude schopen:

- Vyhledat relevantní zdroje a data pro svoji práci
- Popsat rozdíl mezi přehledovými či teoretickými texty a texty empirickými
- Popsat základní logiky výzkumu
- Navrhnout vhodnou metodu výzkumu pro svoji práci a vysvětlit ji
- Popsat limity výzkumných metod, které byly probírané v kurzu

Požadavky na zakončení kurzu

Během semestru musí studenti odevzdat **1 rešerši** odborného textu (mohou za ni dostat až 30 bodů) a na konci semestru absolvovat závěrečnou zkoušku (za 70 bodů). Pro úspěšné absolvování kurzu musí studenti během kurzu získat dohromady minimálně 60 bodů.

Předpokladem úspěšného zakončení kurzu je znalost povinné literatury.

Pro úspěšné zakončení kurzu je třeba během kurzu získat alespoň 60 bodů.

Známky: 60–68 E, 69–76 D, 77–84 C, 85–92 B, 93+ A

Rešerše

Rešerše dokládá jednak obeznámenost s vybraným odborným textem, tak obeznámenost s klíčovými koncepty ve výuce. Rešerši je nutno odevzdat do odevzdávací předmětu v zadaném termínu (22.11). Omluvy – s výjimkou skutečně závažných zdravotních problémů – nejsou akceptovány.

Rešerši budeme rozumět souvislé (avšak strukturované) shrnutí teoretického či empirického textu – zachycující (pokud tyto informace v textu jsou):

- Typ textu (teoretický, empirický)

- Téma
- Cíl textu/ cíl výzkumu
- Stručné zachycení struktury textu a autorova postupu (argumentační logiky)
- (Výzkumnou) otázku či otázky
- Shrnutí teoretického argumentu (Jaký je autorův předpoklad? S jakým teoretickým rámcem pracuje? Jaké jsou klíčové koncepty/termíny textu?)
- V PŘÍPADĚ TEORETICKÉHO/PŘEHLEDOVÉHO TEXTU: práce autora se zdroji (jaké typy zdrojů, případně jak je vybírá, porovnává, strukturuje?)
- V PŘÍPADĚ EMPIRICKÝCH TEXTŮ: Metodu, sběr dat (velikost vzorku, způsob výběru) a způsob analýzy.
- Stručné shrnutí výsledků (Co autor/autoři zjistili/i? Co se jim zjistit nepodařilo?)
- V PŘÍPADĚ EMPIRICKÝCH TEXTŮ: Limity a silné stránky zvoleného designu (Přiznává nějaké limity sám autor/autoři? Jaké jsou podle Vás limity zvolené metody? Proč je podle Vás zvolený design ne/vhodný pro zodpovězení výzkumné otázky nebo otázek? Jak by podle Vás bylo možné výzkum „vylepšit“?)

Studující zpracovávají a odevzdávají rešerši jako vlastní, samostatně odvedenou práci, jež dokládá obeznámenost s vybranými texty a jejich metodami.¹

Rešerše bude mít minimálně 3000 a maximálně 6000 znaků.

Rešerši je třeba vložit do odevzdávací, která je otevřena v ISu. Po vypršení času pro odevzdání budou složky v odevzdávací automaticky uzamčeny a již do nich nebude možno texty vkládat.

Texty k výběru pro vypracování rešerše:

- Švelch, J. (2008). Počítačové hry jako nová média. *Mediální studia*, 3(1), 8–35.
- Zahrádka, P. (2016). Etika kopírování kulturních obsahů. Kvalitativní studie internetového pirátství v České republice. *Illuminace*, 28(3), 5-27.
- Vochocová, L., Mazák, J., Štětka, V. (2016). Nic pro holky? Genderové nerovnosti v politické participaci na sociálních sítích. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 17(2), 64-75.
- Slavík, L., Pospěch, P. (2019). Youtuberství jako konstrukce, destrukce a reparace soukromí. *Sociologický časopis*, 55(2), 135-159.

Závěrečná zkouška

Pro úspěšné složení závěrečné zkoušky se předpokládá obeznámenost s odpřednášenými tématy a znalost povinné literatury, která bude na přednáškách probírána (viz rozpis přednášek).

Základní metodologické učebnice:

- Hendl, J. (1997). *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum.

¹ Studijní řád o podvodném plnění povinností říká toto: „Výuka na MU předpokládá, že studenti znají studijní předpisy a že se nedopouštějí podvodného plnění studijních povinností, zejména opisování u zkoušek a plagiátorství, tedy **vydávání cizích myšlenek za vlastní a přebírání myšlenek jiných autorů bez uvedení autorství**. Plagiátorství patří k nejzávažnějším etickým proviněním v akademickém prostředí, popírá poslání university i smysl studia. Z právního hlediska je plagiátorství krádeží cizího duševního vlastnictví. Každým případem podvodného chování se zabývá disciplinární komise, která může udělit nejpřísnější sankci, a to nepodmínečně vyloučení ze studia. Studentům doporučujeme co nejdůkladněji se seznámit s problémem plagiátorství a se způsoby, jak se mu vyhnout.“

- Disman, M. (2000). *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.
- Šanderová, J. (2005). *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách: několik zásad pro začátečníky*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Další doporučená literatura:

- Babbie, E. (2001). *The Practice of Social Research*. Wadsworth Publishing Company.
- Blaikie, N. W. H. (2000). *Designing social research: the logic of anticipation*. Cambridge: Polity Press.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative Inquiry and Research Design. Choosing Among Five Traditions*. Thousand Oaks: Sage.
- Flick, U. (1999). *An Introduction to Qualitative Research*. London: Sage.
- Punch, K. (2008). *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál.
- Sedláková, R. (2014). *Výzkum médií. Nejpoužívanější metody a techniky*. Grada.
- Silverman, D. (2005). *Ako robiť kvalitatívny výskum*. Bratislava: Ikar.

Rozpis přednášek

20. 9 Základy vědeckého poznání, teorie a organizace vědy

- seznámení s obsahem kurzu a s podmínkami jeho zakončení
- otázky a odpovědi
- věda, výzkum a vědecké poznání
- každodenní vs. vědecké poznání
- technické, přírodní, humanitní a sociální vědy
- paradigmaty
- logika výzkumu
- účel výzkumu
- základní vs. aplikovaný výzkum
- časová dimenze výzkumu
- induktivní a deduktivní logika
- kvantitativní, kvalitativní, smíšené metody, triangulace metod
- techniky sběru dat, redukce dat a analýzy dat

Povinná literatura (po přednášce):

Kapitola „Věda a vědecký přístup“ In Kerlinger, F.N. (1972). *Základy výzkumu chování*. Praha: Academia.

Podkapitoly 1.3 „Metodologie“, 1.4 „Výzkumný proces“, 2.1 „Kvantitativní výzkum“, 2.2 „Kvalitativní výzkum“, 2.4 „Smíšený výzkum“ In Hendl, J. (1997). *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum.

Doporučená literatura (po přednášce):

Kapitola „Na poli vědy“ In Sedláková, R. (2014). *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada.

25. 10 Informační zdroje, akademický text, design výzkumu

- Elektronické informační zdroje
- Teoretické a přehledové studie vs. studie empirické
- Fáze výzkumného procesu
- Návrh výzkumu, volba tématu
- Téma výzkumu a výzkumný problém
- Cíle výzkumu
- Výzkumné otázky
- Výzkumné strategie: Longitudinální výzkum, (quasi) experiment, průřezová studie, studium případu
- výzkumná jednotka
- populace, census a vzorek
- vzorkování (*sampling*): pravděpodobnostní a nepravděpodobnostní výběry
- způsoby výběru v kvalitativním výzkumu

Povinná literatura (před přednáškou):

Kapitola „Vybrané žánry odborných statí ve společenských vědách“ a Kapitola „Hlavní zásady publikační etiky“ In Šanderová, J. (2005). *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách: několik zásad pro začátečníky*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Kapitola „Jak začít aneb štěstí přeje připraveným“ In Sedláková, R. (2014). *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada

Doporučená literatura:

Kapitola “Preliminaries” a kapitola “Searching for information” In Jesson, J., Matheson, L., & Lacey, F.M. (2011). *Doing your literature review: Traditional and systematic techniques*. London: Sage.

Kapitola “Research questions and objectives” In Blaikie, N. W. H. (2000). *Designing social research: the logic of anticipation*. Cambridge: Polity Press.

22. 11 Specifika kvantitativního a kvalitativního výzkumu

- Postupy kvalitativního zkoumání
- Konceptualizace
- Techniky redukce interpretace kvalitativních dat
- Kategorizace, vytváření typologií, ideální typ, kódování dat,
- Kritéria validity v kvalitativním výzkumu
- Hypotézy
- Operacionalizace a indikátory
- Proměnné
- Úrovně měření
- Základní způsoby vyhodnocování dat
- Validita a spolehlivost

Povinná literatura (před přednáškou):

Podkapitoly 7.2 „Návrh kategoriálních systémů“, 7.3 „Vytváření typologií, ideální typy“, 7.4 „Zobrazovací prostředky“, 8.3 „Zakotvená teorie – metoda analýza, Kapitola „Hodnocení kvality výzkumu“ In Hendl, J. (1997). *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum.

Kapitola „Jak nakreslit plán aneb na co jsou hypotézy.“ In Disman, M. (2000). *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.

Doporučená literatura:

Kapitola “Analyzing qualitative data” In Babbie, E. (2001). *The Practice of Social Research*. Wadsworth Publishing Company.

6. 12 Technicky sběru dat, prezentace vědeckých výsledků

- Hlubkový rozhovor
- Narativní rozhovor
- Focus groups
- Pozorování, role pozorovatele,
- Etnografický výzkum,
- Virtuální a online etnografie
- Kvalitativní vs. kvantitativní techniky
- Obsahová analýza: kódování, reliabilita
- Sémioticko-strukturální analýza
- Interpretativní čtení
- Narativní analýza
- Zpráva z výzkumu
- Zobrazovací prostředky, tabulky, grafy, schémata
- Základní pravidla prezentace dat a informací

Povinná literatura (vybrané 3 pozice ze seznamu níže, před přednáškou):

Kapitola „Základní techniky sběru dat“ (pouze s. 157-207) In Sedláková, R. (2014). *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada.

Podkapitola 6.1 „Kvalitativní dotazování“ In Hendl, J. (1997). *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum.

Podkapitoly 4.2 „Etnografický výzkum“, 6.2 „Pozorování“, 8.2 „Analýza dat v etnografické studii“ In Hendl, J. (1997). *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum.

Kapitola „Analýza dokumentů“ In Sedláková, R. (2014). *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada

Podkapitola 7.4 „Zobrazovací prostředky“ In Hendl, J. (1997). *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum.

Doporučená literatura

Dva zbývající texty ze seznamu povinné literatury pro tuto hodinu.